

الأوصاف والأخبار العامة

قال ابن حوقل وبخارا مدينة خارجها نزه كثيرة البساتين قال وليس بتلك البلدان بلد أهلها أحسن قياماً علي عبارة قراهم من أهل البخارا ويشتمل علي بخارا وعلي قراها ومزارعها سور واحد نحو اثنا عشر فرسخاً في مثلها ولبخارا كورة عظيمة تصاقب جبجون علي معبر خراسان ويتصل بها ساير السغد المنسوب الي سمرقند وهي ارض مستوية .

قال في القانون القرية الجديدة علي نهر يصب في بحيرة خوارزم قال ابن حوقل وينبغي كنت بلد علي القرب من نهر الشاش وينبغي كنت عن خوارزم علي اكثر من عشر مراحل وهي من فاراب علي عشرين مرحلة ومن كتاب الاطوال للفرس بين ينبغي كنت وبين بخارا ٤٥ فرسخاً قال ابن حوقل والقرية الجديدة فيها المسلمون .

قال ابن حوقل وجند بليدة بالقرب من ينبغي كنت وقال في اللباب وجند بلدة من حدود الترك علي طرف سبخون خرج منها جماعة فضلا .

قال ابن حوقل والطواويس مدينة من مضافات بخارا وهي داخل الحايطة الداير علي امسال بخارا

ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ ΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΑΙ.

Λέγει ὁ ἔμπν Χαγκαάλ, ὅτι ἔξω τῆς πόλεως Μποχάραις ὑπάρχουσι τόποι πρὸς εὐφροσύνην καὶ πολλοὶ κῆποι, ἕτε μὴν εὐρίσκειται ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις τόπος, τῷ ὀνόματι οἱ κάττι-
κοι καταβάλλουσι τόσην ἐπιμέλειαν περὶ τὴν εὐπρέπειαν τῶν
κωμῶν, ὅσην οἱ τῆς Μποχάραις. Περιζωννίει δὲ τὴν Μπο-
χάραιν, καὶ τὰς κώμας αὐτῆς καὶ τὰς ἀγροὺς, τεῖχος ἐν ᾧσεὶ
δώδεκα παρασαγγῶν. Ἡ Μποχάραις ἔχει μέγα χωρίον (νο-
μῶν) κείμενον παρὰ τῷ Τσιχενίῳ πρὸς τὴν ἐπὶ τὸ Χορασάιν
ἀγροσάν, καὶ ἐνῆται μετὰ τῷ λοιπῷ μέρει τῆς Συγδίανης ἀνή-
κοντος εἰς τὴν Σαμαρακανδὴν, γῆ ἐπίπεδος καὶ ὁμαλή.

Λέγει ὁ συγγραφεὺς τῷ Κανέν, Ἀλκαριαὶ ἀλτζαδιδά
(ἦτοι νεάπολις) κεῖται ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ὅστις ἐμβάλλει εἰς
τὴν λίμνην τῆς Χορασμίας. Ὁ ἔμπν Χαγκαάλ λέγει, ὅτι τὸ
Γιαγγὶ Κάντ ὑπάρχει τόπος πλησίον τῷ ποταμῷ τῷ Ἀλσαῶ,
ἀπέχων ἀπὸ μὲν τῆς Χορασμίας ὑπὲρ τῆς δέκα σαθμῶν,
ἀπὸ δὲ τῷ Φαράπ ὡς εἴκοσι. Λέγει ὁ Ἀλφάραις ἐν τῷ περὶ
μηκῶν βιβλίῳ, ὅτι μεταξὺ Γιαγγὶ Κάντ καὶ Μποχάραις ἀ-
ριθμῶνται εἴκοσι καὶ πέντε παρασαγγαί. Ἐν Ἀλκαριαὶ τῇ
ἀλτζαδιδά (ἦτοι νεὰ πόλις) τυγχάνουσι κατὰ ἔμπν Χαγ-
καάλ Μωαμεθανοί.

Τζάνδ ὑπάρχει, κατὰ τὸν ἔμπν Χαγκαάλ, μικρὰ πό-
λις πλησίον τῷ Γιαγγὶ Κάντ· κατὰ δὲ τὸν συγγραφέα τῷ
Ἀλμπάμπ, πόλις ἐν τοῖς συνόροις τῶν Τέρκων πλησίον τῶν
ἐκβολῶν τῷ Σιχενίῳ, ὅθεν προέκυψαν ἄνδρες ἐπιφανεῖς.

Ἀλταουαβίς, κατὰ ἔμπν Χαγκαάλ, ὑπάρχει πόλις
ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς Μποχάραις ἐντὸς τῷ τεῖχος τῷ πε-
ριζωννύοντος τὰς ἐπικρατείας τῆς Μποχάραις, εὐποροῦσα

والطواويس كثيرة البساتين والماء الجاري اذا عبرت
النهر وكانت بلدة كبيرة كثيرة العلماء خربت الان وقال في
اللباب طواويس قرية من قري بخارا خرج منها جماعة
من العلماء وقال ابن حوقل أيضاً في اكبر منبر بعمل
بخارا قال ولها سوق يجتمع الناس اليه في كل سنة قال
في العزيزي ومن الدبوسية الي الطواويس اثنا عشر فرسخاً
وبين الطواويس وبين بخارا سبعة فراسخ .

ام يضبط بيكند بالحروف بل رايتها بالنقط والشكل
علي هذه الصورة * قال في اللباب ويكند من بلاد ما
وراء النهر علي مرحلة من بخارا قال ابن حوقل بلغني
ان بها الف رباط ولها سور حصين ومسجد جامع قد
تنوق في بنايه وزخرفة محرابه وليس بها وراء النهر
محراب احسن منه وليس لها قري ولا عمل .

قال في اللباب وكرمينيه بلدة بين بخارا وبين
سمرقند قال ابن حوقل وكرمينيه اكبر واعمر من

* بفتح الباء الموحدة وسكون المثناة التحتية وفتح
الكاف وسكون النون ثم دال مهملة في الآخر .

1) Αγοράν ενταῦθα νοῦ τὸ παρὰ Τύρκοις λεγόμενον πα-
ζάρ, Μπεζεσάν, ὅτι τῆτο δηλοῖ ἡ Ἀραβικὴ λέξις سوق .

2) Ναός εννοῖται ενταῦθά τε καὶ ἀλλαχῶ τὸ λεγόμενον
παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς ρολα (ντζαμι) ἀπλῶς, ἢ π. ρ. جامع
(μιοτζίδ ντζαμι), ὅπου συνεκκλησιάζονται οἱ τῷ Μωάμεθ

κήπων κὶ ὑδάτων ρείντων πέραν τῆ ποταμῷ· ὑπῆρχε δὲ το-
πάλαι πόλις μεγάλη, ὅθεν προέκυψαν πολλοὶ σοφοὶ, νῦν
δὲ κατηφανισμένη. Λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆ Ἀλβμπάμπ,
τὸ Ταουαβίς εἶναι τῆς Μποχάρας κόμη, ὅθεν προέκυψαν
πολλοὶ λόγιοι. Λέγει δὲ προσέτι ὁ ἔμπν Χαυκαάλ, ὅτι αὕτη
ὑπάρχει μεγαλητέρας παρὰ τὸ Μιμπάρ ἐν τῇ τῆς Μποχά-
ρας ἐπικρατείας, ἔχουσα ἀγορὰν 1), ἐν ἣ συνάγονται οἱ ἀν-
θρωποι κατ' ἔτος. Κατὰ τὸν συγγραφέα τῆ Ἀ'ζίζη τὸ Ἀ'λ-
ταουαβίς ἀπέχει ἀπὸ μὲν Ἀ'λδαπυσίας δώδεκα παρασάγγ-
γας, ἀπὸ δὲ Μποχάρας ἑπτὰ παρασάγγας.

Μπαϊκάνδ (τῆ ὁποῖα ἡ μὲν ἀνάγνωσις ἐγκαιταλιμπά-
νεται παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, ἡ δὲ γραφὴ ὠράθη παρ'
ἡμῶς ὡς ἐνταῦθα) ὑπάρχει, κατὰ τὸν συγγραφέα τῆ Ἀ'λ-
λεμπάμπ, τόπος τῆς Μαουαραλνάχρης, ἀπέχουσα σαθμὸν
ἕνα ἀπὸ τῆς Μποχάρας. Λέγει δὲ ὁ ἔμπν Χαυκαάλ, ὅτι
ὑπάρχουσιν, ὡς λέγουσιν, ἐν τῷ Μπαϊκάνδ χίλιαι σκοπιαί·
ἔχει δὲ τεῖχος τερεὲν κὶ ναὸν 2) ἱερὸν, θαυμαστὸν κατὰ τὴν
κατασκευὴν κὶ κατὰ τὴν εὐπρέπειαν τῆ αἰδύτη 3), οἷον ἔχ
ὑπάρχει ὠραιότερον ἐν τῇ Μαουαραλνάχρη. Τὸ Μπαϊκάνδ
ἔτε κόμας ἔχει, ἔτε ἐπικράτειαν.

Ἡ Καρμινυά, κατὰ τὸν συγγραφέα τῆ Ἀλβμπάμπ,
ὑπάρχει πόλις μετὰξὺ Μποχάρας κὶ Σαμαρακάνδης. Ὁ δὲ
ἔμπν Χαυκαάλ λέγει, ὅτι ἡ Καρμινυά ὑπάρχει μεγαλητέρας

λατρευταὶ ἐν ἡμέρᾳ παρασκευῇ πρὸς προσκύνησιν· πλησίον δὲ
τῆ τοιούτη ναῦ ὑπάρχει ὡς ἐπιτοπλεῖσον سليمان , ἦτοι δημό-
σιον χολεῖον, καὶ سقا , ἦτοι νοσοκομεῖον· ἡ δὲ λέξις ντζαμὲ
εὐτυμολογεῖται κυρίως συναγωγὴ.

3) باب ἦτοι αἰδύτον ὑπάρχει παρὰ τοῖς τῆ Μωάμεθ
λατρευταῖς ὁ τόπος, ὅπου ἰσάμενος ὁ ἱερεὺς μὲ τὸ πρόσωπον
πρὸς τὴν Μέκκαν εὐχεται.

الطواويس واكثر عدد واخصب وكرميينه قري
كثيرة قال في العزيزي ومدينة كرميينه بين الطواويس
والدبوسية وهي عن الدبوسية علي مسافة خمسة فراسخ
وعن الطواويس علي مسافة سبعة فراسخ قال وهي مدينة
اهلة تقارب في القدر الطواويس *

قال في اللباب والدبوسية بليدة بين بخارا وبين
سمرقند قال ابن حوقل واما الدبوسية واربنجن فانها
من جنوبي وادي السعد علي جادة طريق خراسان
وليس للدبوسية رستاق ولا قري وهي اصغر من اربنجن
قال في العزيزي والدبوسية مدينة اهلة تقارب في القدر
الطواويس ومن الدبوسية الي كشانيه خمسة فراسخ *

ونخشب هو اسمها فلما عريت قيل لها نسف قال
ابن حوقل وهي مدينة في مستو من الارض والجبال
منها علي نحو مرحلتين ما يلي كش قال وبين نسف
وبين جيحون مغارة ولها نهر يجري في المدينة وهو
مجتمع مياه كش وينقطع في بعض السنة والغالب علي
نخشب الخصب وقال المهلبى نخشب كثيرة الماء والثمار
وهي بنية من اطراف بلاد ما وراء النهر قال في اللباب
واقبت بنخشب قريب من شهرين وخرج منها في كل
فن جماعة لا يحصون *

ἢ πολυανθροπότερα παρὰ τὴν πόλιν Ἀλταουαβίς, πολύσιτος ἢ καρποφόρος, ἢ εὐπερῆσαι κωμῶν. Κατὰ τὸν συγγραφέα τῆ Ἀΐζιῆ, ἡ πόλις Καρμινυὰ κεῖται μεταξὺ Ἀλταουαβίς ἢ Δαπυσιᾶς, ἀπέχουσα ταύτης μὲν ὡς πέντε παρατάγγας, ἐκείνης δὲ ὡς ἑπτὰ, πόλις εὐανδρὸς καὶ ἰσομεγέθης τῇ πόλει Ἀλταουαβίς.

Ἡ Δαπυσιᾶς ὑπάρχει, κατὰ τὸν συγγραφέα τῆ Ἀλμπαμπ, πόλις μικρὰ μεταξὺ Μποχάραις καὶ Σαμαρκανόης. Λέγει ὁ ἔμπν Χαυκάλ, ἡ Δαπυσιᾶς ἢ Ἀρπεντζάν, ἄμφω κεῖνται πρὸς τὰ νότιον μέρος τῆ αὐλῶνος τῆς Σόγδης ἐπὶ τὴν πλατεῖαν τὴν ἄγυσαν εἰς τὸ Χορασάν· ἡ δὲ Δαπυσιᾶς μίτε χωρία ἔχει, μίτε κώμας, ἢ μικροτέρας παρὰ τὴν Ἀρπεντζάν. Λέγει δὲ ὁ τῆ Ἀΐζιῆ συγγραφεὺς, ἡ Δαπυσιᾶς ὑπάρχει πόλις κατ'ωνημένη, ἰσομεγέθης τῇ πόλει Ἀλταουαβίς, ἢ ἀπέχουσα τῆς Κασχανιάς πέντε παρατάγγας.

Νάχσχαπ ἔτις ὀνομάζεται κυρίως, ἀραβιστὶ δὲ Νάσαφ. Λέγει ὁ ἔμπν Χαυκάλ, αὕτη ὑπάρχει πόλις ἐν ἐπιπέδῳ γῆς κειμένη, τῆς ὁποίας τὰ ὄρη ἀπέχουσιν ὡς δύο ἡμερῶν ὁδὸν πρὸς τὸ Κάσχ· μεταξὺ δὲ τῆ Νάσαφ ἢ Τζιχνίς κεῖται ἔρημος· ὁ δὲ εἰς τὴν πύλιν ῥέων ποταμὸς εἶναι συνάθροισις ῥευμάτων τῆ Κάσχ, ὅσις ξηραίνονται ἐν τινὶ τῆ ἐνιαυτῆ χρένῳ. Ὁ τόπος τῆ Νάχσχαπ θαυμάζεται μάλιστα διὰ τὴν εὐφορίαν. Λέγει ὁ Μωαλεβῆς, τὸ Νάχσχαπ ἔχει πολλαῖς ὕδατα ἢ ὀπώρας, κτισμένον ἐν τοῖς συνόροις τῆς Μαουαραλνάχρης. Ὁ συγγραφεὺς τῆ Ἀλμπαμπ λέγει ἔτι· διέτριψα δύο σχεδὸν μῆνας ἐν Νάχσχαπ, ὅθεν προέκυψαν ἄνδρες ὑπεράριθμοι εἰς πᾶν εἶδος ἐπιστήμης ἔμπειροι.

54 ذكر ما وراء النهر

قال ابن حوقل وكش مدينة وراء النهر وقدرها ثلث فرسخ في مثله وفي خصبة وفواكهها تدر ك قبل فواكه غيرها من بلاد ما وراء النهر وفي مدينة قريبة من غوريه ولها نهران كبيران احدهما يسمى نهر القصارين والاخر نهر اشور ويجري علي شمالها وقال في المشترك وكش مدينة بما وراء النهر قرب نخشب وقال ابن حوقل طول عمل كش اربعة ايام في نحوها قال في العزري ومدينة كش رستاق جليل من رساتيف سمرقند .

قال في اللباب واشتبخن قرية ولها عمل وهي بالسغد من سمرقند علي سبعة فراسخ ومن قراها زار خرج منها ناس من اهل العلم قال ابن حوقل واشتبخن مدينة مفرودة في العمل عن سمرقند ولها رساتيف وقرى وهي في غاية النزهة والخصب والاشجار والثمار وكثيرة البساتين والقرى والرياض والمنتزهات ولها مدينة وقهندز وربض وانهار مطردة قال في العزري وبين اشتبخن وبين كشانية خمسة فراسخ واشتبخن عن سمرقند علي مسيرة ثمانية فراسخ .

قال ابن حوقل وسمرقند مدينة علي جنوبي وادي السغد وهي قصبة السغد ومرفوعة علي الوادي وحول سورها خندق عظيم ولها نهر يدخل الي الهدينية علي

Τὸ Κάσχ, λέγει ὁ ἔμπν Χαγκάλ, ὑπάρχει πόλις πέραν τῆ ποταμῆ (Τζιχενίς), ὡσεὶ $\frac{1}{3}$ παρασαύγυς μεγάλη, καρποφόρος, τῆς ὁποίας οἱ καρποὶ ὠριμάζουσι πρωϊκίτερον παρὰ πάντας τὰς ἐν τῇ Μαουραλνάχρῃ· ὑπάρχει δὲ πλησίον τῆς Γεριαῆς, ἣ ἔχει δύο ποταμοὺς μεγάλους, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἐνομάζεται Ἀλκασαζήν, ὁ δὲ Ἀσχέρ ἣ ῥέει ἀρκτικῶς αὐτῆς. Λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆ Μοσάρεκ, Κάχ ὑπάρχει πόλις Μαουραλνάχρης πλησίον τῆ Νάχσχαπ. Ἡ ἐπικράτεια τῆ Κάσχ ὑπάρχει, κατὰ τὸν ἔμπν Χαγκάλ, ὡσεὶ τεσσαρῶν ἡμερῶν τὸ μῆκος· ὑπάρχει δὲ ἐν τῇ πόλει Κάσχ, κατὰ τὸν συγγραφεὴ τῆ Ἀζίζῆ, χωρίον ἐν τῷ προαεσίῳ μεγαλύτερον παρὰ τὰ ἐν Σαμαρακάνδῃ χωρία.

Ἀσιχάν ὑπάρχει, κατὰ τὸν συγγραφεὴ τῆ Ἀλεμπάμπ, κώμη ἐν Σόγδη, ἔχουσα ἐπικράτειαν, μακρὰν τῆς Σαμαρακάνδης ὡσεὶ ἑπτὰ παρασαύγυς, ἐκ τῆς ὁποίας τῶν κωμῶν ὑπάρχει τὸ Ζάρ, ὅθεν προέκυψαν ἄνδρες λόγιοι. Τὸ Ἀσιχάν, λέγει ὁ ἔμπν Χαγκάλ, ὑπάρχει πόλις κατὰ τὴν ἐπικράτειαν χωριστῆ τῆς Σαμαρακάνδης· ἔχει δὲ προάτεια χωρία ἣ κώμας τερπνοτάτας, ἀγροὺς καρποφόρους, δένδρα, καρπῶς, πολλὰς κήπους, χωρία, λειμῶνας, ἣ τόπους τερπνοτάτους, ἔτι δὲ πόλιν ἣ ἀκρόπολιν, ἣ προάτεια, ἣ πολλὰς ποταμῆς. Κατὰ τὸν συγγραφεὴ τῆ Ἀζίζῆ, τὸ Ἀσιχάν ἀπέχει ἀπὸ μὲν Κοτχανιῶς πέντε παρασαύγυς, ἀπὸ δὲ Σαμαρακάνδης ὡσεὶ ὀκτὼ παρασαύγυων ὁδόν.

Λέγει ὁ ἔμπν Χαγκάλ, ἡ Σαμαρακάνδη ὑπάρχει πόλις κατὰ νότον τοῦ αὐλῶνος τῆς Σόγδης καὶ ἐμπόριον αὐτῆς, ἀνισταμένη ὀλίγον ὑπεράνω τοῦ αὐλῶνος· περὶ δὲ τὸ τεῖχος αὐτῆς μεγάλη τάφρος· ἐμβάινει δὲ εἰς τὴν πόλιν ποταμὸς διὰ τῆς τάφρου ἐπὶ σωλήνων μελυβδίνων, ὅσις ῥέει διὰ

حبالا في الخندق ويعمل بالرصاص وهو نهر جاهلي يسقي السوق بموضع يعرف براس الطاق قال ابن حوقل ورايت علي باب من ابواب سمرقند يسمي باب كش صفحة من حديد وعليها كتبت يزعم اهلها انها بالجمرية وان الباب من بنا تبع ملك اليمن وان من صنعا الي سمرقند الف فرسخ وان ذلك مكتوب من ايام تبع قال ثم وقعت فتنة بسمرقند في ايام مقامي بها واحترق الباب وذهبت الكتابة ثم اعاد محمد بن لقمان بن نصير بن احمد الساماني عمارة الباب ولم يعد الكتابة ويتصل بسمرقند جبل صغير يعرف بكوهك ومنه احجار البلد وسكك المدينة مفروشة بالحجارة .

قال في اللباب وكشانية بلدة بنواحي سمرقند من بلاد السغد خرج منها جماعة من اهل العلم قال ابن حوقل واما الكشانية فانها اعمر مدن السغد وهي واشتبخن متقاربتان في الكبر غير ان قصة الكشانية اكبر وقراها اعظم وحدود رساتيق اشتبخن اكبر لان قري اشتبخن نحو خمس مراحل في عرض نحو مرحلة وقري الكشانية نحو مرحلتين في عرض نحو مرحلة وكلاهما في شمالي وادي السغد وقلب مدن السغد الكشانية .

τῆς ἀγορᾶς εἰς τόπον ἰσομαζόμενον ῥὰς ὀλ Τάκ. Εἶδον, λέγει ὁ ἔμπν Χαγκάλ, ἐπὶ πύλης τινὸς τῆς Σαμαρακάνδης, ὀνομαζομένης μπάμπ Καχ (πύλη Καχ), πλάκα σιδηρᾶν ἔχουσαν ἐπιγραφήν, τὴν ὑποίαν οἱ κάτοικοι νομίζουσι γεγραμμένην Ὀμηρικῇ διαλέκτῳ 1), καὶ λέγουσιν, ὅτι ἡ πύλη εἶναι κτίσμα Τομπάϊ βασιλέως τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, καὶ ὅτι ἀπὸ Σαναᾶ ἕως Σαμαρακάνδης ὑπάρχουσι χίλιοι παρατάγαι, καὶ ὅτι αὕτη μὲν ἡ ἐπιγραφή ἐγένετο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς Τομπάϊ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐν Σαμαρακάνδῃ συμβᾶσαν ἀπεκρίσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς αὐτίσε διατριβῆς μου, ἡ πύλη κατεκρήθη καὶ ἡ ἐπιγραφή ἠφανίσθη· εἶτα δὲ ἀνωρθώθη μὲν ἡ πύλη ὑπὸ τῆς Μωάμεθ μπέν Λοκμάντ μπέν Νασίρ μπέν Ἀχμέτ Ἀλσαμανή, ἀλλ' ἡ ἐπιγραφή ἔμεινε κατηφανισμένη. Πρὸς τῇ Σαμαρακάνδῃ κεῖται μικρὸν ὄρος ἰσομαζόμενον Κεχακ, ἐκ τῆς ὑποίας ἀνορύττονται οἱ λίθοι κείναι τῆς τύπαι, καὶ αἱ πλατεῖαι τῆς πόλεως εἶναι λιθίστρατοι.

Λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἀλεμπάμπ, ἡ Κοχανιά εἶναι πέλις ἐν τῇ γῇ τῆς Σαμαρακάνδης ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Σογδιανῆς, ὅθεν πολλοὶ λόγιοι προέκυψαν. Ἡ Κοχανιά, κατὰ ἔμπν Χαγκάλ, εἶναι πολυαυθροπυτέρα παρὰ τὰς ἄλλαις πόλεις τῆς Σογδιανῆς, καὶ σχεδὸν ἰσομεγέθης τῷ Ἀσιχάν, πλὴν ὅτι ἡ μὲν κωμόπολις τῆς Κοχανιάς ὑπάρχει μεγαλητέρα, αἱ δὲ κῶμαι καὶ τὰ σύνορα τῶν ἐν τῶν προαείω χωρίων τῆς Ἀσιχάν μεγαλητέρα· διότι αἱ μὲν κῶμαι τῆς Ἀσιχάν εἶναι πέντε σταθμῶν (τὸ μῆκος) καὶ ἐνὸς τὸ πλάτος, αἱ δὲ τῆς Κοχανιάς δύο σταθμῶν (τὸ μῆκος) καὶ ἐνὸς τὸ πλάτος. Ἀμφω δὲ αἱ πόλεις κεῖνται πρὸς τὸ βόρειον τῆς αὐλωνος τῆς Σόγδης· ἡ δὲ Κοχανιά εἶναι ὁ ὀμφαλὸς τῶν πόλεων τῆς Σογδιανῆς.

1) Ὀμηρεῖται ὀνομάζεται φυλὴ παλαιὰ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας ἀπὸ τῆς ἀρχηγῆς αὐτῆς παρουμαθίσα.

قال في اللباب واربنجن بليدة من سعد سمرقند
قال وبعضهم يسقط الالف ويقول ربنجن ولهذا
ذكرها في الالف وفي حرف الراء ايضاً وقال في حرف
الراء انه قد استولي علي اربنجن الخراب ونهبها صاحب
خوارزم •

قال ابن حوقل وفاراب اسم للاقليم ومقدار فاراب
في الطول والعرض اقل من يوم وهي ناحية لها غياض
ولها مزارع في غربي الوادي ووادي فاراب ياخذ من نهر
الشاش وقال في المشترك وفاراب ناحية وراء نهر
جبحون وقال في اللباب وفاراب مدينة فوق الشاش
قريبة من بلاشاغون قال واهل فاراب علي مذهب
الشافعي رضي الله عنه وقال ابن حوقل ايضاً ومن
مدن فاراب وسح وطولها فح وعرضها مد ك جسا
قال في كتاب الاطوال وقصة فاراب مدينة كدر •

قال في اللباب ويقال الزامين بالجيم عوض النون
قال وهي بلدة بنواحي سمرقند من اعمال اسروشنه
يحمل منها الترجيبين وينسب اليها جماعة قال ابن
حوقل وهي علي طريق فرغانه الي السغد ولها ماء جار
وبساتين وكروم ومزارع وماوهم نهر وهي مدينة ظهرها
جبال اسروشنه ووجهها الي صحرا الغزنه •

Λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆ Ἀλμπάμπ, ἡ Ἀρπεντζάν εἶναι μικρὰ πόλις τῆς Σαμαρακάνδης, καὶ κατὰ τινὰς ἀναγνώσκειται, ἀπεβόλη τῆ α, Ἰαπεντζάν, καὶ διὰ τῆτο μνημονεύει ταύτης τῆς πόλεως ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ σοιχείῳ αἰ καὶ ἐν τῷ ρ· ἐν δὲ τῷ ρ λέγει, ὅτι ἡ Ἀρπεντζάν κατηφανίσθη καὶ κατεπκιάφη ὑπὸ τοῦ δεσπόζοντος τὴν Χορασμίαν.

Λέγει ὁ ἔμπν Χαυκαὺλ, τὸ Φαράπ εἶναι ὄνομα τόπου, καὶ μέγα κατὰ τὸ μῆκος καὶ πλάτος ἔλασσον μιᾶς ἡμέρας ἰδῆ· ἐστὶ δὲ τόπος ὑλάδης περιέχων ἀέρας ἐν τῷ δυτικῷ τῆ αὐλῶνος μέρει· ἀρχεται δὲ ὁ αὐλὸν τοῦ Φαράπ ἀπὸ τῆ ποταμῆ τῆ Σάχ. Κατὰ τὸν συγγραφέα τῆ Μοσάρεκ, τὸ Φαράπ εἶναι τόπος πέραν τῆ ποταμῆ Τζιχνίε. Λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆ Ἀλμπάμπ, τὸ Φαράπ εἶναι πόλις ἀναθεν τῆ (ποταμῆ) Ἀλσαχ πλησίον τοῦ Μπαλαχαγῆν, καὶ οἱ κάτοικοι τῆ Φαράπ εἶναι ὄπαδοὶ τῆς αἰρέσεως τοῦ Σχαφαή (ἰλαοδήτω ὁ θεὸς αὐτῶ). Λέγει προσέτι ὁ ἔμπν Χαυκαὺλ, ἐκ τῶν πόλεων τῆ Φαράπ εἶναι Οὐάσαχ, τὸ ὅποιον ἔχει μῆκος μὲν πῆ 1) μοιρῶν, πλάτος δὲ μὲ μοιρῶν καὶ κ' λεπτῶν ὀλοχερῶς. Ὁ συγγραφεὺς τῆ περὶ μηκῶν συγγράμματος λέγει, ἡ πόλις Κοδάρ ὑπάρχει ἐμπορεῖον τῆ Φαράπ.

Λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆ Ἀλμπάμπ, τὸ Ζάμην (τὸ ὅποιον γράφεται καὶ διὰ τῆ ζ ἤτοι ντζιμ ἀντὶ τῆ ν) εἶναι πόλις 2) ἐν τῇ γῆ Σαμαρακάνδῃ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ Ὁσρχνῶς, ἐξ ἧς ἐκκομίζεται τὸ μάναί, καὶ ὅθεν προέκυψαν λόγοι ἀνδρες· κεῖται δὲ, κατὰ τὸν ἔμπν Χαυκαὺλ, ἐν τῇ ἰδῶ τῆς Φαραγαυῆς τῇ εἰς Σόγδην ἀγῆτη, καὶ ἔχει ὕδατα ῥέοντα, κήπευ, ἀμπέλευ, καὶ ἀέρας πατιζομένους ἀπὸ ποταμῶν, καὶ ὅπιδεν μὲν τῆς πόλεως ὑπάρχεισι τὰ ὄρη Ὁσρχνῶς, ἔμπροσθεν δὲ, τὰ πεδία (κάμποι) Ἀλγαζνᾶ.

1) καὶ κατὰ τὴν ἐν Ὁξωνίᾳ ἐκδοσιν.

2) Μικρὰ πόλις κατὰ τὴν ἐν Ὁξωνίᾳ ἐκδοσιν.

ومدينة الشاش مدينة جليلة قال ابن حوقل وهي
 في عرض سهلية وعامة دورها يجري فيها الماء وهي من
 انزه بلاد ما وراء النهر وللشاش مدن كثيرة تزيد على
 خمس وعشرين مدينة واسماؤها اعجمية فلم تتحققها
 ولذلك تركنا ذكرها وقال احمد الكاتب والشاش
 مدينة جليلة وهي من عمل سمرقند ومن الشاش الى
 فرغانه خمس مراحل قال في اللباب والشاش مدينة
 وراء نهر سيحون ومن الشاش الى خجندة اربع مراحل
 بنكت [قال في اللباب وهي قصة الشاش لم يزد علي
 ذلك وقال ابن حوقل وقصة الشاش بنكت ولها قهندز
 ومدينة وقهندزها خارج عن المدينة الا ان حايط
 المدينة والقهندز شي واحد وللمدينة روض وعلي الروض
 ايضاً سور ثم خارج هذا السور روض اخر وبساتين ومنازل
 ويحيط به سور اخر وللقهندز بابان احدهما الى الروض
 والاخر الى المدينة ومسجد جامع علي حايط القهندز
 وطول البلد فرسخ وتجري في ذلك المياه وفي الروض
 بساتين كثيرة *

قال ابن حوقل وايلاف اقليم يقارب اقليم الشاش
 وقصبتها مدينة تسي تونكت وهي مدينة عليها سور
 ولها عدة ابواب وتجري في المدينة المياه ولها بساتين

Ἀλσαῶχ ὑπάρχει πόλις μεγαλοπρεπῆς, ἰσοπλατῆς κατὰ τὴν ἔμπν Χαγκαῖλ τῇ Σοχαλυᾶ. ἐν ὅλαις δὲ ταῖς οἰκίαις αὐτῆς ῥέουσιν ὕδατα. Αὕτη ὑπάρχει ἡ τερπνοτάτη τῆς Μαουαραλνάχρης πόλις, περιέχουσα πολλὰς πέλεις, ὑπὲρ τὰς εἰκοσιπέντε, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα, ὡς βάρβαρα καὶ ἄγνωστα, παραλείπομεν. Λέγει Ἀχμέτ ὁ Κάτεπ, Ἀλσαῶχ ὑπάρχει πόλις μεγαλοπρεπῆς ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ Σαμαρακάνδης, ἀπέχουσα τῆς Φαραγανῆς πέντε σαθμῆς. Λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆ Ἀλμπάμπ, Ἀλσαῶχ ὑπάρχει πόλις πέραν τῆ ποταμῆ Σιχενίς, ἀπέχουσα τῆ Χοτζανδᾶ τέσσαρας σαθμῆς.

Λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆ Ἀλμπάμπ, Πεγκάθ ὑπάρχει ἐμπόριον τῆ Ἀλσαῶχ· λέγει δὲ περαιτέρω μηδέν. Ὁ ἔμπν Χαγκαῖλ λέγει, ἐμπόριον Ἀλσαῶχ ὑπάρχει τὸ Πεγκάθ, ἔχον Φρέριον ἔχυρον καὶ πόλιν· καὶ τὸ μὲν Φρέριον ὑπάρχει ἔξω τῆς πόλεως, πλὴν ὅτι τὸ Φρέριον καὶ ἡ πόλις ἔχουσιν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ τεῖχος, ἡ δὲ πόλις ἔχει πωμήριον περιτετειχισμένον μὲν τεῖχος, ἔξω δὲ τῆς τῆς τείχους ἄλλο πωμήριον, κήπους καὶ καταγωγίαι, καὶ περὶ ταῦτα τεῖχος ἄτερον. Τὸ Φρέριον ἔχει δύο πύλας, τὴν μὲν πρὸς τὸ πωμήριον, τὴν δὲ πρὸς τὴν πόλιν, ἔτι δὲ ναὸν (ντζαμί) ἐπὶ τὸ τεῖχος τῆ Φρερίου. Τὸ μῆκος τῆς χώρας εἶναι ἐνὸς παρασσάγγου, καὶ ῥέουσιν εἰς αὐτὴν ὕδατα· ἐν δὲ τῷ πωμηρίῳ ὑπάρχουσι πολλοὶ κῆποι.

Λέγει ὁ ἔμπν Χαγκαῖλ, Ἰλάν εἶναι τύπος πλησίον τῆ τύπου Ἀλσαῶχ, καὶ τὸ ἐμπόριον αὐτῆ, Τογκάτ ἰνομαζόμενον, εἶναι πόλις τετειχισμένη, πολίφυλος, εἰς ἣν ῥέουσιν ὕδατα, πολύκηπος, καὶ ἔχουσα τεῖχος ἐκτεινόμενον ἀπὸ τὸ ὄρος, ὃ ἔνομα Σχαπλά, ἕως τῆ ποταμῆ τῆ Ἀλσαῶχ, διὰ τὴν

كثيرة ولها حايط يمتد من جبل اسمه شابلع حتي ينتهي الي وادي الشاش لمنع الترك من الدخول الي بلادها ولايلاق نهر يعرف بنهر ايلاق واقليم ايلاق متصل باقليم الشاش لا فصل بينهما وقال في المشترك وايلاق بلد بنواحي نيسابور وايلاق بلد بنواحي بخارا وايلاق اسم لمجموع بلاد الشاش من حد نوبخت الي فرغانه وهي من ائزه بلاد الله وهو منقول من اللباب لانه قال في اللباب وايلاق هي بلاد الشاش من نوبخت الي فرغانه .

قال في اللباب واسفيجاب بلدة كبيرة من بلاد الشرق وكانت من ثغور الترك خرج منها جماعة من العلماء قال ابن حوقل واما اسفيجاب فانها مدينة نحو الثلث من بنكث ولها قهمدز خراب ومدينة وربض عامران وعليها سوران ويحيط سور الربض بمقدار فرسخ وفي ربضها مياذ وبساتين وهي في مستو من الارض وبينها وبين اقرب الجبال نحو ثلثة فراسخ قال في العريزي واسفيجاب صقع جليل من اصقاع ما وراء النهر .

قال ابن حوقل واسروشنه اسم للاقليم كما ان السغد اسم للاقليم والغالب علي اسروشنه الجبال ويحيط باسروشنه من الشرق بعض فرغانه ومن الغرب حدود

ἐμποδίζῃ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Τέρκων· ὁ δὲ ποταμὸς τῆ Ἰλάκ ὀνομάζεται νάχρ Ἰλάκ (ἤτοι ποταμὸς Ἰλάκ). Ἡ γῆ τῆ Ἰλάκ συνέχεται τῇ γῆ τῆ Ἀλσαάχ. Λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆ Μοσάρεκ, Ἰλάκ ὑπάρχει πόλις ἐν τῇ γῆ Ναϊσαμπέρ, ἔτι δὲ πόλις ἐν τῇ γῆ Μποχάραι, καὶ τέλος ὄνομα πασσῶν τῆ Ἀλσαάχ πόλεων ἀπὸ Ναυπάχτου ἕως Φαραγαανῆς, πόλις ἀπασῶν τῆς οἰκωμένης τερπνοτάτη. Καὶ ἔτσι εἰσὶν οἱ λόγοι τῆ συγγραφέως τῆ Ἀλεμπάμπ, ὅσις λέγει, ὅτι αἱ ἐπαρχίαι τῆ Ἀλσαάχ ἀπὸ Ναυπάχτου ἕως Φαραγαανῆς ὀνομάζονται Ἰλάκ.

Ἐσφιλζάπ, λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆ Ἀλεμπάμπ, ὑπάρχει μεγάλη πόλις ἐκ τῶν ἐν Ἀνατολῇ πόλεων κειμένη ἐν τοῖς συνόροις τῶν Τέρκων, ὅθεν προέκυψαν πολλοὶ λόγοι. Κατὰ δὲ ἔμπν Χαυκαάλ, Ἐσφιλζάπ ὑπάρχει πόλις ἰσομεγέθους τοῦ τριτημορίου τῆ Πεγκάθ, ἔχουσα τοπάλαι Φρέριον, ἤδη κατηφανισμένον. Ἡ πόλις καὶ τὰ προάστεια κατοικεῖνται, καὶ κείνη μὲν εἶναι περιφραγμένη ἀπὸ δύο τείχη, ταῦτα δὲ ἀπὸ ἓν τεῖχος ἑνὸς παρασάγγε ἔχοντα ὕδαια καὶ κήπευ ἐν ἐπιπέδῳ τόπῳ· μεταξὺ δὲ τῶν καὶ τῶν πλησιεστάτων βενῶν ὑπάρχει διάστημα τριῶν παρασαγγῶν. Λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆ Ἀδίζῆ, Ἐσφιλζάπ ὑπάρχει τόπος τῆς Μαουαραλναάχρης.

Ὁσρεχνᾶ, λέγει ὁ ἔμπν Χαυκαάλ, ὑπάρχει ὄνομα τέπιε, καθὼς καὶ τὸ Ἀλσόγδ· εἶναι δὲ ὡς ἐπιτοπλεῖσον ὄρεινός τόπος, καὶ περιορίζεται ἀπὸ μὲν ἀνατολῶν μέρει τῆς Φαραγαανῆς, ἀπὸ δὲ δύσεως τοῖς συνόροις τῆς Σαμαρακαίνδης, ἀπὸ δὲ ἀρκτων τῇ γῆ Ἀλσαάχ καὶ τῶν λοιπῶν μέρει τῆς Φαραγαανῆς, καὶ ἀπὸ μεσημβρίας μέρει τῶν συνόρων τῆ Καίσχ καὶ Σογαυιάν.